

STUDIJ U HANNOVERU ME IMPRESIO- NIRAO

Razgovarala: Marija Plentaj

S Igorom Krizmanom sam se zadnji put susrela na Svjetskom kupu harmonike koji je bio održan u Varaždinu. Odmah mi se učinilo kako bi on bio zanimljiv sugovornik kao natjecatelj u jednoj od kategorija. Budući da smo studirali u isto vrijeme u Puli te smo se od prije dobro poznavali, našli smo se neobavezno u jednom kafiću i odradili intervju, a sve to u pauzi između nekih kategorija koje smo htjeli poslušati te probe Svjetskog orkestra. Intervju je protekao vrlo ležerno, a Igor je odgovarao na pitanja u maniri glazbenika koji iza sebe ima već podosta sličnih razgovora "u nogama".

U Hrvatskoj još nema postdiplomskog studija iz harmonike, i svi koji se odluče za taj stupanj obrazovanja moraju otići u inozemstvo. Jedan od njih je Igor Krizman. On je izabrao Njemačku. Daljina, jezik, drugačija kultura, novi ljudi... samo su neke od situacija s kojima se susretao.

Gdje se trenutno nalaziš i čime se baviš?

Ja sam trenutno na postdiplomskom studiju u Hannoveru. Ta razina studija zove se Solisten Klasse. U Njemačkoj traje

2 semestra. To se događa zbog promjene jezika, promjene profesora... Tako da bi to možda mogli poistovjetiti s ovim novim sistemom bolonje 4+1. Ja sam otišao u Hannover nakon završetka svog studija i upisao prvo "K" razinu. To sam diplomirao u 2. mj. 2010. godine pa sam tada imao poseban prijamni za ovu razinu koju sad studiram, a to je Solisten Klasse. To je najviši stupanj studija u Njemačkoj.

Dakle, nisu ti uzeli u obzir ispit s "K" razine da ti ujedno bude prijamni i za ovu sljedeću?

Ne, priznali su mi diplomu koju sam ovdje odradio, ali sam morao položiti i prijamni ispit za tu razinu. Međutim, bez obzira što sam kasnije bio njihov student, za svaku razinu studija ponovno je prijamni ispit. Na našim akademijama, koliko sam ja upoznat s bolonjskim sustavom, funkcionira 4+1 i automatski se opisuje dalje. Možda je uvjet eventualno odlična ocjena na završnom ispitu, to nisam siguran. U Njemačkoj u svakom slučaju moraš imati odličnu ocjenu i moraš dodatno položiti i taj prijamni. Za taj Solisten Klasse je posebno stroga selekcija i koncipira se komisija koja je jednaka za sve instrumente. Prijamni se provodi u dva dana i najcjenjeniji profesori s raznih odjela tog fakulteta odlučuju je li ta umjetnička razina prihvatljiva za Solisten Klasse ili ne. Dok su za ove druge razine uvijek prijamni organizirani po odjelima.

Reci mi, kako si se odlučio za nastavak svog studija baš u Hannoveru?

Za Hannover sam se odlučio zato što sam čuo već za prof. Elsbeth Moser koja predaje tamo, za njene uspjehe, i umjetničke i pedagoške. Tada sam se počeo i raspitivati kakav je gore studij. S druge strane,

imao sam s njom prilike raditi na nekoliko Master Klasseova u Puli gdje je ona bila pozvana u sklopu Međunarodne ljetne škole i čak kasnije od Fakulteta. Imao sam također priliku od svojih prijatelja direktno dobiti povratnu informaciju kakva je tamo situacija na studiju jer su oni već bili tamo. Kod njih sam se raspitao kako ona radi, kakva je atmosfera uopće, što pruža, koje su prednosti studija u Hannoveru, što se tiče Akademije i što se tiče grada. Kad sam skupio sve te informacije - onda sam se odlučio za Hannover.

Koji su bili tvoji prvi dojmovi kad si došao tamo?

Na početku sam bio impresioniran svime zato što je za mene to bila velika promjena. Hannover je, kao prvo, puno veći grad od Pule, ima daleko bogatiju kulturnu scenu, Akademija broji preko 2000 studenata. Takva atmosfera je za mene bila vrlo motivirajuća, uopće za rad, lijepo sam se osjećao u tom okruženju, upoznao sam brojne ljude iz cijeloga svijeta. Akademija je izuzetno internacionalna i, tako kažu, a i ja vjerujem u to s obzirom na rezultate studenata, jedna od najboljih u Europi, a samim time i u svijetu. Ima izvrsne profesore koji su na svjetskom glasu. Pomalo sam se upoznao s događanjima na fakultetu, posjećivao razne koncerte klase, orkestra fakulteta itd... Za mene je to stvarno bilo jedno sasvim novo iskustvo, izuzetno pozitivno i motivirajuće. Bio sam prepun dojmova na početku. Kasnije su se svi dojmovi pomalo slegli i filtrirali u nekakvo određeno iskustvo.

Jesi li nekog poznao kad si došao tamo?

U Hannoveru studira još uvijek, a i studirala je i prije mene moja najbolja prijateljica, Mateja Zenzerović. Mi se stvarno poznamo od malena. Krenuli smo

zajedno u OKUD-u pa onda preko srednje glazbene škole u Puli. Nakon toga je ona otišla na studij u Hannover, ja sam ostao u Puli, ali eto, sad opet studiramo gore zajedno. Od nje sam i dobio najviše informacija.

Koliko često dolaziš u Pulu i kako tvoja izbjavanja podnosi tvoja bolja polovica?

To je možda najbolje nju pitati... (op.a. smijeh... ona je kraj nas). U svakom slučaju nije jednostavno. Zato što, koliko god taj put i nije toliko skup, mislim, relativno, sve je skupo kad nemaš love, i nije to neki veliki iznos i da se to organizirati, međutim, nema smisla dolaziti u Pulu na 2 dana. Znači, doći ćeš barem na 7 dana. A slobodan period od 7 dana je vrlo teško pronaći zato što se stvari dosta intenzivno događaju i stalno je nešto prisutno, nekakvi projekti, neke probe s komornim sastavima i imaš jako puno posla za solističku pripremu. Također, s prof. Moser imam satove redovno svake sedmice. Vrlo je teško isplanirati pogodan trenutak kada si uzeti tu pauzu. Ja se trudim koliko je to moguće sve izbalansirati i u svakom slučaju sam uvijek za božićne i novogodišnje praznike kući i u 3. mj. kad imamo semestarsku pauzu. Međutim, nekad i Tamara dođe kod mene pa nekako uspijevamo.

Kako ti se sviđa način rada na toj Akademiji i kakav je u usporedbi s našim sustavom rada? Kako na osnovu toga izgleda tvoj tipičan dan tamo?

Pa dobro, što znači "tipičan dan"? Tipičan dan za jednog studenta instrumentalnog odjela izgleda otprilike ovako - probudiš se, doručkuješ, vježbaš, ručaš, vježbaš... Ja više vježbam popodne i predvečer, to je moj bioritam. Moj tipičan dan se sastoji od određenog vremena provedenog u

vježbanju, i od određenog vremena provedenog s prijateljima. Znači, svaki dan popijemo zajedno kavu, odemo na ručak, imamo neku aktivnost sportsku ili zabavnu ili se navečer ode na neki koncert itd... Ali mislim da za svakog instrumentalistu koji malo ozbiljnije studira, kao ja, koji trenutno sad gore na ovoj razini studija nemam nikakvih drugih predavanja osim harmonike...

Znači, nemaš teoretskih predavanja?

Teoretskih predavanja nemam, mogu fakultativno, ako baš imam interes, otići na neka predavanja i slušati ih.

Imaš li na kraju završni rad na neku temu ili je tvoj završni rad, u biti, tvoj koncert?

Za ovu razinu studija program je koncipiran tako da se moraju položiti tri dosta velika ispita. Ta tri ispita se sastoje od: 2x po sat vremena solističkog recitala te pola sata komorne. Pod prvi ispit bi spadalo sat vremena programa solistički i pola sata komorne. Drugi ispit bi bio kao solistička večer, ali malo veće forme koncipiran koncert. Dok na prvom ispitu moraš imati različita razdoblja, na drugom ispitu si čak slobodan po izboru programa, iako moraš imati određeni koncept i određenu ideju, ali dozvoljeno je da sviraš čak i kompozicije jednog autora i napraviš tematsku večer. Treći ispit je koncert s orkestrom. Taj ispit kod nas na Akademiji nije moguće polagati s klavirom (na nekim drugim akademijama je moguće). Na našoj Akademiji inzistiraju da sviraš s orkestrom i ti moraš sam pronaći orkestar. Možeš se prijaviti za školski orkestar, međutim tu je jako puno studenata, lista čekanja je ogromna... Školski orkestar radi po projektima, imaju jedan projekt po semestru i tu ima mjesta za samo

jednog studenta. Tako da je tu lista čekanja velika i ima malo i politike, koji profesor je utjecajniји itd... Tako da se ne možeš osloniti samo na to, već se u stvarnosti trebaš dati u nekakav, ajmo reći skoro...

U potragu?

U potragu za orkestrom! Prije si morao, ako si svirao negdje izvan Hannovera ili izvan Njemačke uopće, osigurati komisiji da dođe tamo, a sada ipak možeš poslati snimku ili DVD.

Ti si u klasi Elsbeth Moser. Dojmovi o njoj?

Ja sam izuzetno zadovoljan. Mislim da sam jako puno naučio od nje. Mislim da sam stekao već poprilično solidne osnove i ovdje na studiju u Hrvatskoj. U radu s njom, meni je izrazito bitno da do nekog glazbenog djela i izrade pristupa skladbi dođemo u pogledu diskusije i dijaloga. Ona mi dozvoljava da i ja imam svoje ideje, ali ih međusobno diskutiramo, usklađujemo i tražimo najbolja izvođačka rješenja da bi te ideje izrazili. Taj način rada mi se zaista izuzetno sviđa, jer ima profesora koji inzistiraju isključivo na svom vidu interpretacije. S druge strane, ona kao izvođač mi je također dala jako puno dobrih savjeta u pogledu samog vladanja instrumentom pa i u pogledu prstometala. Naravno, to sve ide nekako spontano i jedno s drugim naprijed, kako se razvijaš, kako se dolazi do određenih problema u skladbama ti se problemi rješavaju. Ona je žena koja već ima 60 i nešto godina, izuzetno bogato izvođačko iskustvo i na području komorne muzike i solistički, puno uspjeha, surađivala je s puno vrhunskih svjetskih muzičara kao Gidon Kremer, Boris Pergamenščikov, Maria Kliegel... Stvarno je radila najrazličitije vrste komornih sastava i naravno da je onda i od tih

muzičara puno toga i sama naučila i drugačije pristupala i svom instrumentu na temelju tih iskustava. Ona i danas ima jako puno energije, volje, želje i entuzijazma da prenese svoje znanje. Zaista se može reći da nju taj pedagoški posao ispunjava, predano ga radi, ima ogromnu klasu, u suštini, rijetko koji profesor ima 20-ak studenata u klasi. Pet dana u tjednu je na Akademiji... Plus toga još i svira. Naravno da onda iza svega toga ima jako puno pozitivnog što jedan student od nje može i dobiti.

Jesi li imao probleme s jezikom kad si došao tamo? Kako si njime ovladao?

Ma nikako... (op.a. smijeh). Moje poznavanje njemačkog je bilo izuzetno nisko i poprilično loše. Međutim, služio sam se jako dobro engleskim jezikom. Bila je i sreća da moja profesorica vlada s kojih 5-6 svjetskih jezika, tako da mi nije bio nikakav problem komunicirati s njom. Ali u većini situacija s engleskim je moguće komunicirati s 90% studenata tamo, pošto dolaze od svuda. No, na postdiplomskom studiju to nije uvjet. Za dodiplomski studij je uvjet.

To sam te baš htjela pitati, je li ti tebi bio uvjet?

Ne. Još je i moja profesorica napisala Akademiji da će sa mnom održavati nastavu na engleskom jeziku i da se ja odlično služim tim jezikom.

Kakav je standard života gore? Imaš li neku stipendiju?

Da, imam sreću da imam jednu poprilično uglednu njemačku stipendiju. To je stipendija DAAD. To je kratica za Njemačku akademsku službu za razmjenu studenata. To je jedna ogromna organizacija koja financira studije iz svih

područja, ima svoje podružnice po čitavom svijetu i promovira njemačku akademsku zajednicu. Selekcija je dosta rigorozna jer ta organizacija nije sastavljena od nekih službenika, menadžera i poslovnih ljudi koji skupljaju papire, nego zaista za svako područje studija organiziraju stručnjake iz tog područja. Ta stipendija mi je sasvim dovoljna za moje osnovne životne potrebe tamo i to mi je olakšavajuća okolnost jer se mogu maksimalno posvetiti studiju, ne moram se brinuti oko financija, oko poslova itd. Prvu godinu nisam imao tu stipendiju pa sam onda i radio neke studentske poslove. Hannover je poznat kao sajmište jer imaju svakih mjesec dana neke sajmove, općenito je velik grad i ima jako puno nekih mogućnosti, puno jednostavnije se dolazi do tih nekih osnovnih sredstava za život, nego kod nas. Naravno, ima i puno više mogućnosti za svirati, nastupa u sklopu kakvog koncertnog ciklusa ili na nekom festivalu, manjem koncertu, na nekim privatnim zabavama, poslovnim skupovima, organizacijama koje imaju dodjele nekih nagrada, neku svoju godišnjicu itd. Konzumacija kulture je jednostavno na jednoj višoj razini u toj zemlji, i općenito potreba za kulturom je izraženija pa ljudi onda traže i interesiraju se za mlade muzičare. Čak i na samoj Akademiji postoji osoba koja je zadužena za odnose s javnošću, koju određene organizacije ili privatne osobe mogu jednostavno nazvati i tražiti nešto interesantno za tu i tu manifestaciju. To su mali koncerti, ali se može pristojno zaraditi.

Koje uspjehe bi izdvojio kao najveće do sad? Neke nagrade, koncerte?

Pa... neki moj prvi rezultat na koji sam izrazito ponosan je bila

1. nagrada na Državnom natjecanju 1998. godine. Nastupao sam i na Međunarodnim susretima harmonikaša u komornim sastavima, kao solist, s orkestrima, međutim, izdvojio bih nastup na Svjetskom trofeju.

A evo, i sad se nalazimo na jednom takvom trofeju...

Tako je. A prvi put sam nastupio na Trofeju 2001. godine.

Gdje je to bilo?

To je bilo u Lorientu, u Francuskoj, za mene jedno ogromno i nezaboravno iskustvo. Natjecanje se sastojalo od 3 kruga, ja sam se tada natjecao kao junior. Otišao sam na to natjecanje bez ikakvih očekivanja, a osvojio sam 3. nagradu. Sve su to vrijedna iskustva

i nastupi na tim natjecanjima zato što je svako natjecanje specifično za sebe, a i onda sam se pomalo kroz sva ta iskustva upoznao s tim faktorom različitog mišljenja komisije. Kad sam bio mlađi mislio sam, samo da što bolje odsviram to ću bolje proći. No, kasnije sam shvatio da i neki drugi aspekti igraju vrlo bitnu ulogu. Počeo sam drugačije gledati na neke uspjehe ili neuspjehe na samom natjecanju, tako da ih ne bi izdvajao kao nešto presudno. Nažalost, harmonikaška natjecanja su još uvijek takva da ona ne donose jednom glazbeniku neke veće prilike, osim nekoliko prilika za pojedini koncert, i zaista nema pravog menadžmenta koji onda otvara određena vrata nekakve koncertne karijere ili takve mogućnosti kao što je to slučaj kod drugih instrumenata. Tako da onda po tom pitanju ne bih stavio možda akcent na natjecanje kao nešto presudno u određivanju nekakvog životnog puta jednog glazbenika.

Što sad nakon studija? Povratak u Pulu? Imaš li neke ciljeve, planove?

Ja se u svakom slučaju planiram vratiti u Hrvatsku. To ovisi o nekoliko aspekata, o određenim događanjima u Hannoveru, tamošnjim projektima, mogućnostima. S druge strane, pratim i situaciju koja se događa u Hrvatskoj. Gledat ću da biram trenutak povratka tako da se imam na što vratiti, dakle, određena mogućnost za zaposlenje jer je to jedan vrlo bitan segment. Ne samo napustiti situaciju u Hannoveru i doći na "ništa".

Nadam se da ćeš se što prije vratiti. Hvala na razgovoru.

Hvala i tebi.

"Hannover je puno veći grad od Pule, ima daleko bogatiju kulturnu scenu, Akademija broji preko 2000 studenata. Takva atmosfera je za mene bila vrlo motivirajuća, uopće za rad, lijepo sam se osjećao u tom okruženju, upoznao sam brojne ljude iz cijeloga svijeta."

